

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри менеджменту

(Михайлов А.М.)

“ 20 ” 06 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

НДЗПІ Методи емпіричних соціальних досліджень

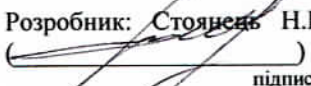
Спеціальність: (07 «Управління та адміністрування» 073 « Менеджмент »)

(ОП «Адміністративний менеджмент»)

Факультет: (Економіки і менеджменту)

2020-2021 навчальний рік

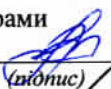
Робоча програма з дисципліни «Методи емпіричних соціальних досліджень» для студентів для студентів зі спеціальності 073 « Менеджмент » 07 «Управління та адміністрування» ОП «Адміністративний менеджмент»

Розробник: Стоянець Н.В., професор кафедри менеджменту, д.е.н., доцент,

 (підпис)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри Менеджменту
 Протокол від " 9 " березня 2020 року № 12

Завідувач кафедри (Михайлов А.М.)
 (підпис) прізвище та ініціали

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми
 (керівник проектної групи) (Славкова О.П.)
 (підпис) прізвище та ініціали

Декан факультету ()
 на якому викладається дисципліна

Декан факультету ()
 до якого належить кафедра

Методист навчального відділу

Зареєстровано в електронній базі: 14.07 2020 р.
 дата

© СНАУ, 2020 рік

© Стоянець Н.В., 2020 рік

1.Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 07 управління та адміністрування	<i>Нормативна</i>	
	Спеціальність 07 «Управління та адміністрування» 073 « Менеджмент » (шифр і назва)		
Модулів – 2	Спеціальність: 07 «Управління та адміністрування» 073 « Менеджмент » ОП «Адміністративний менеджмент»	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 4		2020-2021-й	
		Курс	
		2-й	
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90/90		2-й	
		Лекції	
		8 год.	
		Практичні, семінарські	
		6 год.	
		Лабораторні	
		-	
		Самостійна робота	
		76 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: <i>екзамен</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента - 5	Освітній ступінь: (Магістр)		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання –

для заочної форми навчання – 14/76 (22/78)

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Методи емпіричних соціальних досліджень» формування системи теоретичних знань, засвоєння методологічних основ та здобуття практичних навиків з формування емпіричних досліджень; із застосуванням емпіричних методів пізнання та сучасних технологій управління

колективом; здійснення спостереження, проведення експерименту, підготовка до опитування, інтерв'ю та анкетування, а також визначення соціометричних відносин в колективі.

2.2 Завдання навчальної дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Методи емпіричних соціальних досліджень» передбачає формування у студентів компетентностей

№	Вид програмних компетентностей	Програмна компетентність	Шифр
	Загальні		
1		Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.	ЗК1.
2		Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.	ЗК3.
3		Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК6.
4		Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ЗК7.
	Фахові (спеціальні)		
1		Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів.	ФК1
2		Здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати їх реалізацію.	ФК9
		Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи емпіричних та соціальних досліджень.	ФК14

2.3 Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Методи емпіричних соціальних досліджень» студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

№	Програмні результати навчання	Шифр
1	Критично осмислювати, вибирати та використовувати необхідний науковий, методичний і аналітичний інструментарій для управління в непередбачуваних умовах.	ПРН1
2	Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи для вирішення задач управління організацією.	ПРН8
3	Забезпечувати особистий професійний розвиток та планування власного часу.	ПРН11

3. Програма навчальної дисципліни

Затверджена Вченою Радою СНАУ Протокол №5 від 24.12.2019 р.

Змістовний модуль 1 Теоретико-методологічні основи емпіричних досліджень

Тема 1. Характеристика методів емпіричного пізнання, особливості їх застосування в соціальній роботі.

Мета, предмет, об'єкт та перевага емпіричних методів. Етапи емпіричного циклу. Види методів емпіричного соціального дослідження. Емпіричний закон.

Тема 2. Теорії виникнення емпіричних досліджень. Передумови становлення та розвитку емпіричних досліджень. Чикагська школа емпіричної соціології. Індустріальна соціологія. Структурний функціоналізм. Соціометрія (мікросоціологія). Концепція соціального обміну. Теорія символічного інтеракціонізму. Економічна інформація, її класифікація та призначення у науково-дослідній діяльності. Кодування економічної інформації та використання її у науково-дослідному процесі. Фактографічна інформація та використання її у науково-дослідному процесі. Носії економічної інформації та використання їх у науково-дослідному процесі. Інтелектуальні системи

Тема 3. Дефініції та документи в соціологічних емпіричних дослідженнях. Дефініції соціологічного методу дослідження. Основні типи документів та їх характеристика. Класифікація документів. Інформаційні системи міжнародних організацій. Урядові та парламентські інформаційні системи. Міжнародні мас-медіа, інформаційні системи. "Фабрики думки".

Змістовний модуль 2 Основні види емпіричних спостережень

Тема 4. Вибірка в емпіричних дослідженнях. Сутність та завдання вибірки в емпіричних дослідженнях. Типи й види вибірки. Автоматичні системи обробки інформації. Загальні принципи збору інформаційного матеріалу. Економічна інформація, її класифікація та призначення у науково-дослідній діяльності.

Тема 5. Емпіричне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації. Основні ознаки соціологічного спостереження. Переваги методу спостереження. Недоліки методу спостереження. Структура методу спостереження. Види спостереження. Шляхи підвищення надійності даних при спостереженні

Тема 6. Соціальний експеримент та його призначення. Сутність та місце експерименту в емпіричних дослідженнях. Класифікація експерименту. Основні етапи проведення експерименту. Види експерименту. Формуючий експеримент як один з основних методів психолого-педагогічних досліджень. Експериментальне навчання як різновид формуючого експерименту. Впровадження результатів експерименту. Види систематизації результатів науково-дослідної діяльності. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні.

Змістовний модуль 3 Методи досліджень в емпіричній соціології

Тема 7. Метод порівняння в емпіричних соціологічних дослідженнях. Методологічна специфіка порівняння. Застосування методу порівняння у практиці. Етапи методу порівняння

Тема 8 Метод вимірювання в емпіричних соціологічних дослідженнях. Основні показники при вимірюванні. Основні поняття про вимірювання. Класифікація вимірювань. Принципи та методи вимірювання

Тема 9. Соціометрія як вид емпіричного дослідження міжособистісних відносин у групі. Завдання та місце соціометрії в дослідженнях. Соціометрична процедура. Обробка результатів. Соціометричні індекси. Кодування економічної

інформації та використання її у науково-дослідному процесі. Фактографічна інформація та використання її у науково-дослідному процесі

Тема 10. Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації. Поняття та особливості опитування. Етапи організації опитувань. Основні типи питань.

Тема 11. Телефонне опитування, його переваги, недоліки, цільове призначення. Основні правила побудови опитувальника. Телефонне опитування за допомогою комп'ютеризованої системи САТІ. Фінансово-економічні системи. Безпека інформаційних систем та технологій.

Тема 12. Методи збору інформації. Щоденниковий метод збору інформації. Електронний метод.

Змістовний модуль 4 Інструменти соціологічних досліджень

Тема 13. Специфіка інтерв'ю та його організація. Сутність та завдання інтерв'ю. Підготовка до інтерв'ю та визначення місця його проведення. Типи питань, що ставляться. Невербальна поведінка респондентів та інтерв'юерів. Характеристика основних видів інтерв'ю. Основні методи інтерв'ю. Переваги та недоліки інтерв'ю. Новітні технології обміну інформацією. Електронні бібліотеки.

Тема 14. Анкета як основний інструмент соціологічного дослідження. Види анкетування. Основні вимоги до складання анкети. Типи питань та вимоги до їх складання. Допоміжні питання. Основні вимоги до змістовних питань. Вибір анкетної шкали. Останні вимоги при складанні анкети. Переваги анкетування

Тема 15. Наукові документи та їх класифікація. Правила оформлення науково-дослідної роботи. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		го	л	п	лаб	інд		с.р.	л	п	лаб	інд
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Сутність емпіричних досліджень												
Змістовний модуль 1 Теоретико-методологічні основи емпіричних досліджень												
Тема 1. Методологічний апарат наукової роботи.							6	1				5
Тема 2. Теорії виникнення емпіричних досліджень.							6	1				5
Тема 3. Дефініції та документи в соціологічних							8	1	2			5

емпіричних дослідження.												
Разом за змістовим модулем 1						20	3	2				15
Тема 4. Вибірка в емпіричних дослідженнях.						6	1					5
Тема 5. Емпіричне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації						6	1					5
Тема 6. Соціальний експеримент та його призначення.						8	1	2				5
Разом за змістовим модулем 2						20	3	2				15
Усього годин за модулем 1						40	6	4				30
Модуль 2 . Основні засади та інструменти досліджень												
Змістовний модуль 3 Методи досліджень в емпіричній соціології												
Тема 7. Метод порівняння в емпіричних соціологічних дослідженнях						5						5
Тема 8 Метод вимірювання в емпіричних соціологічних дослідженнях						5						5
Тема 9. Соціометрія як вид емпіричного дослідження міжособистісних відносин у групі.						8	1	2				5
Тема 10. Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації.						6	1					5
Тема 11. Телефонне опитування, його переваги, недоліки, цільове призначення.						5						5
Тема 12. Методи збору інформації						5						5

Разом за змістовим модулем 3							34	2	2			30
Тема 13. Специфіка інтерв'ю та його організація.							5					5
Тема 14. Анкета як основний інструмент соціологічного дослідження							5					5
Тема 15. Наукові документи та їх класифікація							6					6
Разом за змістовим модулем 4							16					16
Усього годин за модулем 2							50	2	2			46
Усього годин							90	8	6			76

5. Темати та план лекційних занять (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Методологічний апарат наукової роботи.</p> <p>Тема 2. Теорії виникнення емпіричних досліджень.</p> <p>План</p> <p>1. Основи методології дослідження.</p> <p>2. Фундаментальна або філософська методологія.</p> <p>3. Загальна наукова методологія</p> <p>1. Передумови становлення та розвитку емпіричних досліджень.</p> <p>2. Чикагська школа емпіричної соціології.</p> <p>3. Індустріальна соціологія.</p> <p>4. Структурний функціоналізм.</p> <p>5. Соціометрія (мікросоціологія).</p> <p>6. Концепція соціального обміну.</p> <p>7. Теорія символічного інтеракціонізму.</p>	2
2	<p>Тема 3. Дефініції та документи в соціологічних емпіричних дослідженнях.</p> <p>Тема 4. Вибірка в емпіричних дослідженнях.</p> <p>План</p> <p>1. Дефініції соціологічного методу дослідження.</p> <p>2. Основні типи документів та їх характеристика. 3. Класифікація документів.</p> <p>1. Сутність та завдання вибірки в емпіричних дослідженнях. 2. Типи й види вибірки.</p>	2
3	<p>Тема 5. Емпіричне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації.</p> <p>Тема 6. Соціальний експеримент та його призначення.</p> <p>План</p> <p>1. Основні ознаки соціологічного спостереження .</p>	2

	<p>2. Переваги методу спостереження. 3. Недоліки методу спостереження. 4. Структура методу спостереження. 5. Види спостереження. 6. Шляхи підвищення надійності даних при спостереженні</p> <p>1. Сутність та місце експерименту в емпіричних дослідженнях. 2. Класифікація експерименту 3. Основні етапи проведення експерименту. 5. Формуючий експеримент як один з основних методів психолого-педагогічних досліджень.</p>	
4	<p>Тема 10. Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації. Тема 11. Телефонне опитування, його переваги, недоліки, цільове призначення. План 1. Поняття та особливості опитування. 2. Етапи організації опитувань. Основні типи питань. Основні правила побудови опитувальника. Телефонне опитування за допомогою комп'ютеризованої системи САТІ.</p>	2
	Разом	8

6. Теми практичних занять (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 3. Дефініції та документи в соціологічних емпіричних дослідженнях.	2
2	Тема 6. Соціальний експеримент та його призначення.	2
3	Тема 9. Соціометрія як вид емпіричного дослідження міжособистісних відносин у групі.	2
4	Разом	6

7. Самостійна робота (для заочної форми навчання)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Методологічний апарат наукової роботи. Етапи емпіричного циклу. Види методів емпіричного соціального дослідження. Емпіричний закон.	5
2	Тема 2. Теорії виникнення емпіричних досліджень. Соціометрія (мікросоціологія). Концепція соціального обміну. Теорія символічного інтеракціонізму. Економічна інформація, її класифікація та призначення у науково-дослідній діяльності. Кодування економічної інформації та використання її у науково-дослідному процесі. Фактографічна інформація та використання її у науково-дослідному процесі. Носії економічної інформації та використання їх у науково-дослідному процесі. Інтелектуальні системи	5
3	Тема 3. Дефініції та документи в соціологічних емпіричних дослідженнях. Інформаційні системи міжнародних організацій. Урядові та	5

	парламентські інформаційні системи. Міжнародні масс-медіа, інформаційні системи. “Фабрики думки”.	
4	Тема 4. Вибірка в емпіричних дослідженнях Автоматичні системи обробки інформації. Загальні принципи збору інформаційного матеріалу. Економічна інформація, її класифікація та призначення у науково-дослідній діяльності.	5
5	Тема 5. Емпіричне спостереження як метод збору первинної соціальної інформації. Шляхи підвищення надійності даних при спостереженні	5
6	Тема 6. Соціальний експеримент та його призначення. Експериментальне навчання як різновид формуючого експерименту. Впровадження результатів експерименту. Види систематизації результатів науково-дослідної діяльності. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні.	5
7	Тема 7. Метод порівняння в емпіричних соціологічних дослідженнях Методологічна специфіка порівняння. Застосування методу порівняння у практиці. Етапи методу порівняння	5
8	Тема 8 Метод вимірювання в емпіричних соціологічних дослідженнях Основні показники при вимірюванні. Основні поняття про вимірювання. Класифікація вимірювань. Принципи та методи вимірювання	5
9	Тема 9. Соціометрія як вид емпіричного дослідження міжособистісних відносин у групі. Кодування економічної інформації та використання її у науково-дослідному процесі. Фактографічна інформація та використання її у науково-дослідному процесі	5
10	Тема 10. Роль опитувань у зборі первинної соціальної інформації. Основні типи питань.	3
11	Тема 11. Телефонне опитування, його переваги, недоліки, цільове призначення. Фінансово-економічні системи. Безпека інформаційних систем та технологій.	5
12	Тема 12. Методи збору інформації. Щоденниковий метод збору інформації. Електронний метод	5
13	Тема 13. Специфіка інтерв'ю та його організація. Переваги та недоліки інтерв'ю. Новітні технології обміну інформацією. Електронні бібліотеки.	5
14	Тема 14. Анкета як основний інструмент соціологічного дослідження. Переваги анкетування	5
15	Тема 15. Наукові документи та їх класифікація Правила оформлення науково-дослідної роботи. Впровадження результатів закінчених наукових досліджень. Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання.	6
16	Разом	76

1 Методи навчання за джерелом знань:

1.1 *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, інструктаж, робота з книгою (читання, переказ, виписування, складання плану, рецензування, конспектування, виготовлення таблиць, графів, опорних конспектів тощо).

1.2 *Наочні*: демонстрація, ілюстрація, спостереження.

1.3 *Практичні*: лабораторний метод, практична робота, вправа, виробничо-практичні методи.

2 Методи навчання за характером логіки пізнання:

2.1 *Аналітичний* (суть: розклад цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак).

2.2 *Синтез* (суть: з'єднання виділених аналізом елементів чи властивостей предмета, явища в одне ціле).

2.3 *Індуктивний* (суть: вивчення предметів чи явищ від одиничного до загального).

2.4 *Дедуктивний* (суть: вивчення предметів чи явищ від загального до одиничного).

2.5 *Традуктивний* (суть: висновки від загального до загального, від часткового до часткового, від одиничного до одиничного).

3 Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів:

3.1 *Проблемний* (програмно-інформаційний)

3.2 *Частково-пошуковий* (евристичний)

3.3 *Дослідницький*

3.4 *Репродуктивний* (суть: можливість застосування вивченого практиці)

3.5 *Пояснювально-демонстративний*

4 Активні методи навчання

“Roundtable”(Колективна гра на вирішення спільної проблеми); Scientific debate (Навчальна суперечка-діалог, в якій студенти – представники різних напрямлень, відстоюють свою думку, протилежну іншим);

Competition in small groups (Мотиваційна гра, яка спонукає студентів до активності); Judicial sitting (Гра з розподіленням ролей та пошуком конструктивних відповідей); Six Thinking Hats за методом Едварда де Бона (систематизація мислення)

5 Інтерактивні технології навчання

Використання фронтальних технологій інтерактивного навчання через одночасну спільну роботу всього колективу («Мікрофон» - надається можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, висловити свою думку чи позицію), «Мозковий штурм» - колективне обговорення, для прийняття кількох рішень з конкретної проблеми), «Case-метод», і «Дерево рішень» мультимедійних технологій, електронних таблиць, case-study (метод аналізу конкретних ситуацій), співробітництво студентів (кооперація), Kahoot та інші.

10. Методи контролю

1. Рейтинговий контроль за 100-бальною шкалою оцінювання ЄКТС
2. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація)
3. Полікритеріальна оцінка поточної роботи студентів:
 - рівень знань, продемонстрований на практичних, лабораторних та семінарських заняттях;
 - результати виконання та захисту лабораторних робіт;
 - експрес-контроль під час аудиторних занять;
 - самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань;
 - виконання аналітично-розрахункових завдань;
 - результати тестування;
 - письмові завдання при проведенні контрольних робіт.

11. Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «екзамен»

Поточне тестування та самостійна робота									Разом за модулі та СРС	Атестація	Підсумковий тест - екзамен	Сума
Модуль 1 – 25 балів				Модуль 2 – 30 балів				СРС				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	15	55 (40+15)	15	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література Методична

1. Стоянець Н.В. «Методи емпіричних соціальних досліджень» Навчально-методичний комплекс для студентів денної та заочної форми навчання. спеціальності 073 «Менеджмент», освітнього ступеня «магістр». Суми: вид-во СНАУ, 2019р. 145 стор.

Базова

1. Л.І. Михайлова. Стоянець Н.В. Методологія емпіричних соціальних досліджень: навчальний посібник. Вид. 2-ге, доповн. і перероб. Суми: ПП Вінниченко М.Д., ФОП Дьоменко В.В. 2019.196с.

2. Бейлін М. В. *Методи наукових досліджень: навчальний посібник*: Харків. Оберіг. 2016. 184 с.

3. Колесников О. В. *Методи пізнання наукових: навчальний посібник*. Вид. 2-ге, доповн. і перероб. Київ. Центр учбової літератури. 2018. 144 с.

4. Корягін М. В. *Основи наукових досліджень : навчальний посібник: 2-ге, доповн. і перероб.* Київ. Алерта 2016. 622 с.

5. *Навчально-методичні матеріали на платформі Moodle.*
<https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=3131>

Допоміжна

6. Конверський А. Є., Толюпа С. В., Хорошко В. О. *Основи методології та організації наукових досліджень : навчальний посібник*. Київ.: Центр учб. л-ри, 2016. 352 с.

7. *Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.* Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. 23–24 лютого Київ : ГО «Інститут інноваційної освіти», 2018. 232 с.

8. Reimagining teaching in a blended classroom. (2016). URL: https://tntp.org/assets/documents/TNTP_Blended_Learning_WorkingPaper_2016.pdf.

Ресурси мережі Інтернет

1. Вимоги до публікацій та фахових видан. Режим доступу: <http://vak.org.ua/fv/>. (Дата звернення 20.07.2019)

2. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського. Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>. (Дата звернення 20.07.2019)

Законодавча база

1. Закон України “Про вищу освіту” (від 1.08.2014 № 1556-VIII) // Відомості Верховної Ради України. 2014. №37-38. ст. 2004.

2. Закон України “Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України” (від 23.03.2000 №1602- III) Відомості Верховної Ради України. 2000. №25 Ст. 195.

3. Закон України “Про науково-технічну інформацію” (від 25.06.93. № 3323- XII) // Відомості Верховної Ради України. 1993. №33. Ст.345; 2003. №30– Ст.247.

4. Закон України “ Про наукову і науково-технічну діяльність” (від 01.12.98. №284-XIV) Відомості Верховної Ради України. 1999. №2 3 Ст. 20.

5. Закон України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” (від 11.07.2002 №2623-III) Відомості Верховної Ради України. 2001. №48 Ст. 253.

6. Постанова Верховної Ради України “Про концепцію науково-технічного та інноваційного розвитку України” (від 13.07.99 №916-XIV) Відомості Верховної Ради України. 1999. №37. – Ст. 336.

Міжнародні спеціалізовані пошукові системи

<http://info.studyweb.com> – спеціалізована система пошуку ресурсів з питань освіти
<http://infomine.ucr.edu> – віртуальна бібліотека електронних видань
http://searchenginewatch.com/links/Specialty_Search_Engines – каталог спеціалізованих пошукових машин

<http://www.sciseek.com> – пошук наукової інформації Українські спеціалізовані пошукові системи

<http://meta-ukraine.com/> Мета – це українська пошукова система з широкою системою пошуку різноманітних тем, в тому числі є підбірка електронних словників.

Англомовні пошукові системи

<http://www.yahoo.com/> – англомовна пошукова система має найбільш розвинену структуру каталогів і різних сервісів. Сотні тисяч різних Internet-ресурсів впорядковуються вручну за 14 основними рубриками, кожна з яких має кілька підрубрик з більш вузькою тематикою.

<http://www.lycos.com/> – до складу Lycos входять величезна база даних з числом URL вище за 66 млн. Ця пошукова система (англомовна) містить різноманітну цікаву інформацію, у тому числі новини, огляди вузлів, посилання на популярні вузли, карти міст, а також засоби для пошуку адрес різних осіб і пошуку веб-зображень і звукових кліпів.